

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Ковельський промислово-економічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Методичні рекомендації
до самостійної позааудиторної роботи
спеціальності 073 Менеджмент

Ковель 2024

У методичних рекомендаціях розглядаються окремі питання змісту, методології освітнього компонента «Фінансовий менеджмент».

Методичні рекомендації призначені для здобувачів освіти, які вивчають освітній компонент «Фінансовий менеджмент» і спрямовані на формування самостійності здобувачів освіти, засвоєння ними сукупності фахових компетентностей, що здійснюються за умови, коли самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, що є вільним від обов'язкових навчальних занять.

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу у ВСП «КПЕФК ЛНТУ», самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, що вільний від обов'язкових навчальних занять.

Доведено, що тільки ті знання, які здобувач освіти здобув самостійно, завдяки власному досвіду, думці і дії, будуть насправді міцні.

Мета методичних рекомендацій – допомогти здобувачеві у самостійному здобутті знань із методики вивчення фінансових відносин в економічному просторі суспільного виробництва з метою оцінки ефективності і пошуку резервів її підвищення, а також виробити вміння, використовувати ці знання при вирішенні практичних задач в управлінні фінансами підприємства.

ЗАГАЛЬНИЙ АЛГОРИТМ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Ознайомлення з метою самостійної роботи і методичними рекомендаціями до неї;
2. Підбір літератури;
3. Вивчення теоретичних питань і виконання практичного завдання;
4. Письмові відповіді на запитання для самоконтролю.

Самостійна робота передбачає вивчення окремих теоретичних питань і виконання практичних завдань з метою набуття фахових компетентностей.

У цьому випадку діяльність викладача носить спрямовуючий, консультативний і контролюючий характер.

Позааудиторна робота включає наступні етапи:

- теоретичний, який передбачає самостійне опрацювання текстів лекцій, конспектування відповідного матеріалу тощо;
- науково-дослідний - підготовка та участь здобувачів освіти у наукових семінарах, студентських конференціях.

Самостійна робота може носити пошуковий, дослідницький характер, що стимулює творчу наукову роботу. При виконанні самостійної роботи необхідно дотримуватися наступних правил: Виконання самостійної роботи студентами передбачає підготовку ними рефератів по заданій тематиці, в обсязі 10-15 сторінок друкованого тексту.

Це передбачає:

- самостійне вивчення окремих питань або розділів освітнього компонента;
- опрацювання рекомендованої літератури;
- аналіз явищ, ситуацій;
- побудові структурно-логічних схем і т.п.

Вимоги щодо оформлення самостійної роботи здобувачів освіти: - перед виконанням необхідно скласти план, або виконувати за планом, рекомендованим викладачем при цьому використовувати статистичні і звітні дані із заданих за 2-3 останні роки; - оформлення має бути акуратним, без скорочень, друк тексту шрифтом Times New Roman №14, інтервал - полуторний, поля: праве - 3 см, ліве - 1,5 см, верхнє - 2 см, нижнє

- 2 см; - сторінки повинні бути пронумеровані в правому верхньому куті; - необхідно в кінці роботи подати список використаної літератури (послідовність джерел - у порядку, якому вони використовуються в процесі відповідей на питання).

При цьому дозволяється прикладати інформацію з актуальних питань у фінансовій сфері, використану з періодичних видань. Виконання всіх видів передбаченої цими вказівками самостійної роботи є необхідною передумовою для отримання заліку з освітнього компонента.

Основна форма контролю самостійної роботи з освітнього компонента “Фінансовий менеджмент” - письмові відповіді на запитання для самоконтролю.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇЇ ВИКОНАННЯ

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

1. Поняття менеджменту і фінансового менеджменту.
2. Характерні риси фінансового менеджменту.
3. Необхідні умови функціонування фінансового менеджменту.
4. Обов'язки фінансового менеджера.
5. Основні функції фінансового менеджменту.
6. Фінансові ресурси, фінансовий механізм, елементи фінансового механізму.

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій, за темою. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Визначте особливості застосування фінансового менеджменту, розкрийте його ціль та завдання.
2. Дайте характеристику механізму фінансового менеджменту.
3. Деталізуйте етапи формування та розвитку фінансового менеджменту.

Література: основна [1 - 3; 5; 7 - 9]; додаткова [15 - 17].

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту.

1. Системне уявлення фінансового менеджменту.
2. Поняття фінансових потоків.
3. Поняття капіталу.
4. Поняття ефективності ринку.
5. Фінансові інструменти.
6. Формування інформаційної бази фінансового менеджменту на підприємстві.
7. Показники, які характеризують загальноекономічний розвиток держави.
8. Показники, які характеризують галузеву належність підприємства.
9. Показники, які характеризують кон'юнктуру фінансового ринку.
10. Показники, які формуються за рахунок внутрішніх джерел інформації

підприємства.

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій за темою. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Розкрийте сутність вимог до інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
2. Структура інформаційної бази фінансового менеджменту.
3. Інформаційна база, що формується на підґрунті зовнішніх джерел.
4. Вимоги до фінансової звітності та її склад.
5. Управлінський облік і його використання для управління фінансами.

Література: основна [3; 5; 7; 9]; додаткова [16].

Тема 3. Управління грошовими потоками на підприємстві

1. Призначенням грошових потоків.
2. Класифікація грошових потоків.
3. Рух грошових коштів в результаті операційної діяльності.
4. Грошові потоки від фінансової діяльності.
5. Грошові потоки від інвестиційної діяльності.
6. Управління грошовими потоками

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій, матеріалів. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Завдання для самоперевірки

1. Власний капітал фірми складає 4 500 грн, при цьому 3 000 грн знаходяться на рахунку в банку, а решта - в касі фірми. Складіть баланс на початок та кінець місяця, а також звіт про рух грошових коштів, якщо на фірмі за цей період будуть здійснені такі операції: закупівля сировини на суму 2 000 грн (із них 1 500 грн сплачується готівкою) в поточному місяці; придбано обладнання за рахунок короткотермінового кредиту банку в розмірі 4 000 грн.
2. Власний капітал фірми складає 12 200 грн. При цьому весь капітал

знаходиться на рахунку в банку. Складіть баланс та звіт про рух грошових коштів, якщо: фірма придбала сировину на суму 4 700 грн на умовах сплати 2 500 грн одразу та решти наступного місяця; фірма придбала обладнання на суму 7 500 грн, взявши позику в банку під 35 % річних; фірма продає вироблені товари за ціною 8 700 грн за одиницю на умовах негайної оплати 3 700 грн, а решта - через місяць.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Зміна вартості грошей у часі; засоби врахування дії часу при визначенні вигідності фінансових операцій.
2. Методи розрахунку майбутньої і теперішньої вартості грошей.
3. Основні схеми нарахування простих і складних відсотків.
4. Фінансові ренти (ануїтети); визначення майбутньої і теперішньої вартості ануїтету.
5. Чинники впливу на вибір ставки дисконтування.

Література: основна [5; 8; 10]; додаткова [15; 20].

Тема 4. Визначення вартості грошей в часі та її використання у фінансових розрахунках

1. Які фактори впливають на зміну вартості грошей в часі?
2. За допомогою яких методів враховується вплив фактору часу на вартість грошей?
3. Яка основна відмінність у методиці нарахування простих і складних відсотків?
4. Як впливає підвищення відсоткових ставок на майбутню вартість депозиту?
5. Як впливає на теперішню вартість майбутнього доходу збільшення терміну його одержання?

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Підготовка до практичного заняття

Використання теорії вартості грошей у часі в фінансових розрахунках.

Завдання до самостійного виконання

1. Яку суму необхідно повернути 19.04. наступного року, якщо при зверненні в банк

06.11. поточного року з метою отримання кредиту підприємцю було видано 18 тис. грн, при цьому нараховані прості відсотки за ставкою 15 % річних були утримані банком у момент надання кредиту? Яка сума боргу через 25 місяців, якщо його початкова величина 500 тис. грн, відсотки складні, ставка 20 % річних, нарахування щоквартальне?

Застосовується формула

Методичні рекомендації

$$БУ = ру_x (1 + п \times г), \quad (1)$$

де FV - нарощена величина капіталу; PV - вихідна величина капіталу; г - ставка простих відсотків, частки одиниці; п - тривалість фінансової операції, років.

$$ру = ру_x (1 + г / т)^{т \times п}, \quad (2)$$

де п - кількість років фінансової операції; т - число нарахувань відсотків у рік; г - річна процентна ставка.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Визначте поняття "грошові кошти", "еквіваленти грошових коштів", "грошові потоки".
2. Наведіть класифікацію грошових потоків.
3. Склад вхідних грошових потоків підприємства і завдання управління ними.
4. Склад вихідних грошових потоків підприємства і завдання управління ними.
5. Аналіз грошових потоків і забезпечення перевищення надходження коштів над витратами.
6. Методичні підходи до прогнозування грошових потоків.

Література: основна [2; 3; 5]; додаткова [21].

Тема 5. Управління прибутком

1. Ключові поняття операційного левериджу: постійні витрати, змінні витрати, прибуток.
2. Валова маржа.
3. Релевантний діапазон об'ємів виробництва.
4. Вплив на розподіл прибутку системи оподаткування підприємств.
5. Управління розподілом і використанням чистого прибутку.

6. Аналіз розподілу і використання прибутку.
7. Дивідендна політика.
8. Капіталізація доходів працівників підприємства як засіб підвищення ефективності управління прибутком.

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій за темою. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Підготовка до практичного заняття

Визначення межі безбитковості за окремими товарами та по підприємству в цілому.

Підготовка до вирішення ситуаційного завдання

Формування асортиментної та цінової політики підприємства. Завдання до самостійного виконання Постійні витрати організації складають 10 500 грн за місяць. Середня виручка за одну послугу складає 7 грн, із яких 2,80 грн припадає на змінні витрати.

Дайте відповіді на такі запитання:

1. Скільки послуг повинна надати організація за 1 місяць, щоб досягти рівня безбитковості?
2. Скільки послуг повинна надати організація, щоб отримати за один місяць прибуток у розмірі 4 200 грн?
3. Якщо через інфляцію постійні витрати організації досягнуть 14 700 грн, а змінні - 3,75 грн, і ціна при цьому буде дорівнювати 9 грн за одиницю, то скільки послуг повинна буде надати організація, щоб досягти прибутку 5 200 грн?
4. При поточній ціні організація надавала послуги 3 500 клієнтам за місяць. Якщо ціна підніметься до 9 грн, то очікується зниження рівня послуг на 10 %. На який прибуток може розраховувати організація в такій ситуації (при тих же постійних та змінних витратах)?
5. Через покращання умов обслуговування організація може збільшити кількість клієнтів до 3 450, при цьому зростуть і постійні витрати на 800 грн. Як зміниться при цьому прибуток організації? Які заходи вигідніше вжити, ті, що вказані в четвертому запитанні, чи ті, що в п'ятому?

Методичні рекомендації

1. Валовий прибуток підприємства: $ВП = ЧД - (ПВ + ЗВ)$, (3)

де ЧД - чистий дохід підприємства; ПВ - постійні витрати підприємства; ЗВ - змінні витрати на весь обсяг виробництва.

2. Точка беззбитковості: $Тб = ПВ / (Ц - ЗВо)$, (4)

де Ц - ціна одиниці продукції; ЗВо - змінні витрати на одиницю продукції.

2. Коефіцієнт операційного левериджу (важеля) показує, на скільки відсотків зміниться балансовий прибуток при збільшенні чистого доходу на один відсоток. $КОЛ = ДВП (\%) / ДЧП (\%) = В / (В - ПВ)$, (5)

де В - сума внеску на покриття постійних витрат та прибутку (валової маржі).

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Визначення "порогу рентабельності" (точки беззбитковості) і "запасу" фінансової міцності.
2. Зміст операційного аналізу (аналіз "витрати - обсяг реалізації - прибуток").
3. Використання поділу витрат на змінні та умовно-постійні в управлінні фінансами.
4. Операційний важіль. Визначення сили впливу операційного важеля.
5. Формування ціни продукції на основі повної та часткової собівартості.
6. Основні методи визначення базової ціни продукції.
7. Види прибутку підприємства. Управління формуванням і розподілом прибутку.
8. Вплив оподаткування на формування і розподіл прибутку.
9. Розподіл чистого прибутку на нагромадження і споживання.
10. Сутність основних теорій дивідендної політики.
11. Методи нарахування і виплати дивідендів.

Література: основна [2; 3; 5; 7; 10]; додаткова [13; 15].

Тема 6. Управління активами.

1. Склад оборотних активів підприємства.
2. Управління запасами.
3. Управління поточною дебіторською заборгованістю.
4. Управління грошовими активами.

5. Управління фінансуванням оборотних активів.

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій за темою. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Підготовка до практичних занять

1. Визначення та аналіз моделей управління оборотним капіталом підприємства.
2. Методичні підходи до управління дебіторською заборгованістю.
3. Методичні підходи до управління запасами.
4. Методичні підходи до визначення моделей формування та фінансування оборотних активів.

Завдання до самостійного виконання

1. За один місяць завод може реалізувати 800 холодильників. Для придбання комплектуючих завод бере кредит під 30 % річних. Складські витрати готової продукції на одиницю складають за місяць 50 грн. Постійні витрати на одне замовлення складають 400 грн, а комплектуючі придбаються у виробників по ціні 120 грн за комплект для виробництва одного холодильника. Визначте оптимальний розмір партії для закупівлі комплектуючих та яку мінімальну ціну повинна встановити фірма, щоб досягти беззбитковості. Слід враховувати, що реалізація холодильників протягом всього року не зміниться. З одного комплекту комплектуючих виробляють один холодильник.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Структура і джерела формування оборотного капіталу підприємства.
2. Чинники впливу на розмір власних оборотних засобів підприємства.
3. Методи розрахунку постійної потреби підприємства в оборотних засобах.
4. Операційний і фінансовий цикли: розрахунок і застосування в управлінні оборотним капіталом.
5. Вибір політики фінансування оборотних засобів.
6. Управління грошовими коштами (залишками на поточних рахунках).
7. Засоби управління товарно-матеріальними запасами.
8. Контроль за ефективним використанням оборотних засобів.
9. Шляхи прискорення обертання оборотних засобів.
10. Управління ліквідністю підприємства.

11. Заходи підвищення ефективності використання оборотного капіталу підприємства.
  12. Використання плану грошових надходжень і витрат (платіжного календаря) для управління поточною платоспроможністю (ліквідністю) підприємства.
  13. Особливості управління оборотним капіталом на підприємствах із сезонним характером виробництва.
  14. Прийоми управління дебіторською заборгованістю.
- Література: основна [2; 3; 5; 6]; додаткова [15; 20; 21]

Тема 7. Вартість і оптимізація структури капіталу.

1. Поняття капіталу.
2. Економічна сутність і класифікація капіталу підприємства.
3. Вартість капіталу.
4. Гранична ціна капіталу.
5. Ефект фінансового левериджу.
6. Поняття диференціалу. Позитивний і негативний диференціал.
7. Сутність і завдання управління капіталом підприємства.
8. Принципи формування капіталу підприємства.
9. Управління вартістю капіталу.
10. Управління структурою капіталу.
11. Управління власним капіталом.
12. Управління позиковим капіталом.

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій за темою. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Вартість (ціна) капіталу, який залучається підприємством із різних джерел.
2. Визначення середньозваженої ціни капіталу і її застосування у фінансовому менеджменті.
3. Визначення граничної ціни капіталу.
4. Складові власного капіталу і зобов'язань підприємства.

5. Визначення ціни власного капіталу підприємства.
6. Визначення ціни позичкового капіталу.
7. Вибір структури капіталу підприємства; оптимізація структури капіталу.
8. Шляхи зниження ціни капіталу підприємства.
9. Ефект фінансового левериджу (важеля).
10. Шляхи підвищення рентабельності власного капіталу підприємства.
11. Вплив ціни і структури капіталу на вартість підприємства.

Література: основна [2; 3; 5; 6; 23; 24]; додаткова [15; 16; 23].

Тема 8. Управління інвестиціями.

1. Управління реальними інвестиціями - капіталовкладеннями.
2. Основні методи фінансування інвестицій.
3. Сутність і значення інвестиційної діяльності підприємства.
4. Норми інвестиційної діяльності.
5. Розробка і методи оцінки інвестиційних проектів.
6. Концепція ризику в інвестиційній діяльності.
7. Класифікація інвестиційних ризиків.
8. Управління зниженням ризиків.
9. Амортизаційна політика підприємства.
10. Прискорена амортизація.
11. Акціонерний капітал.
12. Облігації.
13. Вкладення коштів у цінні папери.
14. Розміщення коштів на депозитних рахунках.

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій за темою. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Визначте зміст та основні завдання управління інвестиційною діяльністю підприємства.

2. Розкрийте сутність принципів та етапів формування інвестиційної політики підприємства.
3. Основні показники оцінки ефективності інвестиційних проектів.
4. Визначте та охарактеризуйте основні завдання розробки інвестиційного проекту.
5. Виділіть класифікаційні ознаки проектів.
6. Визначте, за якими параметрами проводиться порівняльний аналіз проектів та критерії вибору інвестиційного проекту.
7. Охарактеризуйте форми фінансового інвестування.
8. Виділіть етапи процесу управління фінансовими інвестиціями.
9. Охарактеризуйте моделі оцінки вартості боргових та дольових цінних паперів.
10. Основні підходи до формування портфеля фінансових інвестицій.

Література: основна [3 - 5; 8; 11]; додаткова [14; 17; 27].

Тема 9. Управління фінансовим потенціалом підприємства

1. Фінансовий потенціал, суть, структурні компоненти.
2. Джерела формування фінансового потенціалу підприємства.

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій за темою. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Контрольні завдання для самодіагностики

1. Обґрунтувати джерела формування фінансового потенціалу підприємств різних форм власності.

Література: основна [3 - 5; 8; 11]; додаткова [14; 17; 27].

Тема 10. Управління фінансовими ризиками.

1. Валютні ризики.
2. Політичні ризики.
3. Технічні ризики.
4. Виробничий ризик.
5. Комерційні і транспортні ризики.

6. Фінансові ризики.
7. Методичний інструментарій обліку фактору ризику у фінансових операціях.
8. Методи обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику і невизначеності.
9. Галузеві ризики.
10. Інноваційні ризики.
11. Стадії процесу управління ризиками. Внутрішні і зовнішні фактори.
12. Процес управління ризиком.
13. Призначення аналізу ризиків.
14. Види аналізу ризиків.

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій за темою. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Підготовка есе

Написання есе передбачає надання змістовної характеристики фінансових ризиків, що виникають у певній сфері фінансового менеджменту підприємства та визначення і обґрунтування методів їх нейтралізації. Вибір сфери фінансового менеджменту відбувається студентом за узгодженням із викладачем.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Розкрийте зміст поняття "фінансовий ризик" та виділіть його місце у структурі видів підприємницького ризику.
2. Розкрийте зміст основних характеристик фінансового ризику.
3. Які види фінансових ризиків ви знаєте?
4. Виділіть фактори виникнення фінансових ризиків на підприємстві.
5. Охарактеризуйте зміст та етапи політики управління фінансовими ризиками.
6. Як відбувається встановлення гранично допустимого рівня фінансових ризиків за окремими фінансовими операціями та видами фінансової діяльності підприємства?
7. Виділіть напрями нейтралізації негативних наслідків окремих видів фінансових ризиків.
8. Перерахуйте основні методи нейтралізації фінансових ризиків.
9. Уникання ризику та заходи його реалізації.

10. Лімітування концентрації ризику.
  11. Диверсифікація фінансових ризиків та її основні напрямки.
- Література: основна [3 - 5]; додаткова [12; 17; 22].

Тема 11. Аналіз фінансових звітів

1. Управління рентабельністю підприємства та його вплив на конкурентоспроможність.
2. Оцінка і управління фінансовою стійкістю підприємства та шляхи підвищення ринкової активності суб'єктів господарювання.
3. Рейтингова оцінка підприємства та шляхи її вдосконалення на основі фінансової звітності.

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій за темою. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Завдання до самостійного виконання

Базуючись на даних фінансової звітності підприємства (форма 1, форма 2, надаються викладачем), розрахуйте та проаналізуйте показники, що характеризують прибутковість діяльності (рентабельність) господарюючого суб'єкта. Складіть аналітичну таблицю. Проведіть оцінку рівня та динаміки рентабельності підприємства за окремими показниками. Надайте обґрунтовані аналітичні висновки.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Визначте склад фінансової звітності підприємства.
2. Які джерела фінансової звітності ви знаєте?
3. Коротко охарактеризуйте існуючі методики аналізу фінансових звітів господарюючих суб'єктів.
4. Розкрийте основні напрями аналізу фінансових звітів.
5. Абсолютні та відносні показники аналізу фінансових звітів.
6. Методи фінансового аналізу та їх використання для оцінки фінансового стану підприємства.
7. Як можна виявити викривлення у фінансовій звітності.

8. Особливості аналізу консолідованої фінансової звітності.
9. Особливості та можливості застосування аналізу масштабу та аналізу темпів росту.
10. Методика "Дюпон" та фактори, що визначають рентабельність власного капіталу.

Література: основна [4; 5; 8; 11]; додаткова [17; 24; 27; 28 - 31].

Тема 12. Фінансове прогнозування і планування на підприємстві

1. Сутність і взаємозв'язок фінансового прогнозування і планування, їх роль в прийнятті управлінських рішень.
2. Цілі і завдання фінансового прогнозування.
3. Розрахунок і аналіз ресурсів, необхідних для реалізації цілей фінансового прогнозування.
4. Методи фінансового прогнозування.
5. Фінансовий план (баланс доходів і витрат) підприємства - основа управління фінансовими ресурсами підприємства.
6. Оперативне планування надходжень і використання грошових коштів підприємства.

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій за темою. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Розкрийте економічний зміст поняття "фінансове планування".
2. Охарактеризуйте системи фінансового планування та форми реалізації його результатів на підприємстві.
3. Що таке "фінансова стратегія підприємства"? Охарактеризуйте основні етапи процесу її розробки.
4. Покажіть зв'язок між фінансовою стратегією та фінансовою політикою підприємства.
5. Розкрийте зміст та часовий горизонт поточного фінансового планування.
6. Охарактеризуйте види поточних фінансових планів.
7. Визначте зміст та часові горизонти оперативного фінансового планування.

8. Охарактеризуйте бюджет як головну форму оперативного фінансового плану.
9. Які класифікаційні ознаки бюджетів підприємства ви знаєте?
10. Як провести оцінку прийнятності темпу зростання підприємства?

Література: основна [3 - 5]; додаткова [14; 25].

Тема 13. Антикризове фінансове управління на підприємстві

1. Поняття і фінансова оцінка банкрутства.
2. Методи прогнозування банкрутства
1. Фінансові наслідки банкрутства підприємства.
2. Організаційне та фінансове забезпечення ліквідаційних процедур.
3. Сутність і задачі управління фінансовою санацією підприємства.

Методичні рекомендації щодо виконання

Підготовка до поточних аудиторних занять, вивчення літератури, текстів лекцій за темою. Пошук і огляд літературних джерел за заданою проблематикою.

Контрольні запитання для самодіагностики

1. Розкрийте сутність поняття "криза".
2. Які фактори спричиняють розвиток фінансових криз на підприємстві? 3. Виділіть симптоми прояву фінансової кризи.
4. Стадії розвитку фінансової кризи на підприємстві.
5. Класифікаційні аспекти фінансових криз підприємства.
6. Розкрийте зміст та головну мету антикризового фінансового управління підприємством.
7. У чому полягає діагностика кризового стану підприємства?
8. Охарактеризуйте зміст етапів процесу антикризового фінансового управління підприємством.
9. Як проводиться вибір напрямів механізмів фінансової стабілізації підприємства, адекватних масштабам його кризового стану?

Література: основна [3]; [8]; додаткова [12; 18; 18; 22; 27; 29]

Приступаючи до самостійного вивчення матеріалу, перш за все треба уважно

ознайомитись з джерелами, що стосуються певної теми, розподілити питання на більш та менш складні. Виконуючи самостійну роботу, здобувач освіти повинен законспектувати основний зміст теми, при цьому уникаючи механічного переписування джерел. Окремо слід виділяти основні теоретичні положення, ключові слова, спеціальні терміни і поняття. Вивчення теоретичного матеріалу освітнього компонента слід починати з повторення основних положень, отриманих у процесі вивчення лекційного матеріалу. Після освоєння теми лекційного матеріалу доцільно перейти до розгляду рекомендованої літератури.

Перелік загальних теоретичних проблем, які виносяться на обговорення в рамках кожної теми освітнього компонента, надані в методичних рекомендаціях для самостійної роботи. Самостійна робота здобувача освіти повинна розпочинатися ще до початку лекційних занять, тобто слід активно використовувати систему упереджувального вивчення підручників та навчальних посібників. Це дозволяє закласти теоретичну базу для більш глибокого сприйняття інформації під час лекції. Засвоєнню основних теоретичних аспектів освітнього компонента сприятиме розв'язання ситуаційних завдань, наданих із рекомендаціями до їх виконання. У результаті вивчення матеріалу певної теми рекомендується перевірити ступінь засвоєння інформації, відповідаючи контрольні запитання для самодіагностики, які пропонуються в рамках кожної теми.

Перевірка виконання самостійної роботи проводиться викладачем на практичних заняттях, а також виносяться на контроль поряд із навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних навчальних занять.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Бюджетний кодекс України (з подальш. змін. та допов.) // Відом. Верховної Ради України. - 2001. - № 37-38.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-ІУ / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Податковий кодекс від 23.12.2010 № 2856-УІ / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514-VI (зі змін. та допов.) / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XІУ (зі змін. та допов.) / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14.05.1992 № 2343-XII (зі змін. та допов.) / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII (зі змін. та допов.) / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 № 2211-III (зі змін. та допов.) / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII (зі змін. та допов.) / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-ІУ (зі змін. та допов.) / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 01.12.1998 № 284-XІУ (зі змін. та допов.) / Верховна Рада України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
12. Фінансовий менеджмент: начальний посібник / колектив авторів за заг. ред. Е.О. Юрія. - Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. – 348 с.
13. Фінансовий менеджмент: магістерський курс: навчальний посібник. Видання третє, змінене і доповнене. Вахович І. М.. Луцьк: Надстир'я, 2023. 640 с.
14. Базецька Г.І. Фінансовий менеджмент / Г.І. Базецька. - Х.: ХНАМГ, 2011. - 254 с.
15. Євтух О.Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки: Навчальний посібник / О.Т. Євтух, О.О. Євтух. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 456 с.
16. Кузнецова С. А. Фінансовий менеджмент [текст] : навч. посіб. / С. А. Кузнецова. - К. : «Центр учбової літератури», 2014. - 12 с.
17. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент: навч. посібник для студ.вищих навч. Закладів/ Л.С. Ситник. - К.: ЦУЛ, 2006. - 352с.
18. Фінансовий менеджмент: навч. посібник/ за ред.. В.М. Бороноса. - Суми. Вид-во СумДУ. - 2012. - 539с.
19. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / [Васьківська К. В., Сич О. А.] . - Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. - 236 с.
20. Фінансовий менеджмент: методика розв'язання практичних завдань : навч. посіб. / І.Г. Ганечко, Г.В. Ситник, В.С. Андрієць та ін. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. - 244 с.
21. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Лапіна І. С., Гончаренко О. М. та ін.; за заг. ред. І. С. Лапіної - Одеса: Атлант, 2016 - 313 с.
22. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для студентів спеціальності 072

"Фінанси, банківська справа та страхування" / І.А. Бігдан, Л.І. Лачкова, В.М. Лачкова та ін. - Харків: ХДУХТ, 2017. - 202с.

23. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / О.М. Антонова, В.В. Жебка, А.В. Кривуца - К.: Видавництво «Логос», 2012. - 316 с.

24. Фінансовий менеджмент: підручник / [Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін.] - К.: КНЕУ, 2005. - 535 с.

25. Фінансовий менеджмент: підручник / Даниленко А.С., Варченко О.М., Ціхановська В.М. - К.: «Хай-Тек Прес», 2013. - 688 с.

26. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник / В.М. Шелудько. - К.: Знання, 2013. - 375с.

27. Школьник І.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / І.О. Школьник. - К.: Ліра, 2015. - 301с.

28. Яловой Г.К. Фінансовий менеджмент: сучасні інформаційні технології: Посібник. - К.: ЦНЛ. - 2005. - 450 с.

Додаткова література

29. Бердинець М. Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі [текст] навч. посіб. / М. Д. Бердинець, А. В. Сурженко. - К. : «Центр учбової літератури», 2016. - 352 с.

30. Загородній А.Г. Фінансовий словник. - 4-те вид. випр. та доп. / АГ. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко - К. : Т-во. «Знання», КОО; Л. : вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ. - 2007. - 566 с.

31. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посібник. / І.М. Зеліско. - К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. - 320с.

32. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки [Текст] : навчальний посібник / В. І. Захарченко, Н. М. Корсікова, М. М. Меркулов ; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Одеський нац. ун-т ім. І. Мечникова, Одеський нац. політехнічний ун-т. - К.: ЦУЛ, 2012. - 448 с.

33. Квасницька Р.С. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: Навч. посіб. - Львів, «Магнолія 2006», 2013. - 631 с.

34. Крайник О. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб./ О. Крайник — Львів: Національний університет "Львівська політехніка», 2005. — 256 с.

35. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент / Г.О. Крамаренко, О.Е. Чорна. - Київ: Центр навчальної літератури, 2006. - 520 с.

36. Логвіновська Л.Г. Нормативно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності: Монографія / За заг. ред. Л.Г. Логвінської. - Київ: ДННУ "Академія фінансового управління", 2013. - 294 с.

37. Менеджмент організації [Текст] : навчальний посібник / І. А. Маркіна, Р. І. Біловол, В. А. Власенко ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Вищий навчальний заклад Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі". - К.: ЦУЛ, 2013. - 248 с.

38. Менеджмент: теорія і практика. Відповіді. Кейси. Творчі задачі. Тести : навч. посібник / А. А. Мазаракі [и др.] ; ред. Г. Є. Мошек. - К. : Атіка, 2013. - 584 с.

39. Непочатенко О.О. Фінансовий менеджмент: Підручник. - К.: 2013. - 523 с.

40. Огійчук М.Ф. Практикум з фінансового та управлінського обліку за національними стандартами: Навчальний посібник, 2013. - 608 с.

41. Орлов В.М. Фінансовий менеджмент у схемах і таблицях /Квач Я.П., Орлов В.М., Орлова О.В., Толкачова Г.В.; за ред. д.е.н., проф. В.М. Орлова. - Одеса: 2012. - 72 с.

42. Поважний О.С. Корпоративне управління : Підручник / Поважний О.С., Орлова О.О.. - К.: Кондор-Видавництво, 2013. - 244 с.

43. Рясних Є.Г. Основи фінансового менеджменту: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. - 2-ге вид., доп. і перероб. - К.: Скарби, 2004. - 238 с.

44. Сучасний бізнес-менеджмент: термінологічний словник-довідник / У.В. Іванюк, М.В. Оліховська, Є.І. Парфенюк, Ю.В. Шушкова. — Львів : Видавництво ТзОВ «Ліга-Прес», 2017. — 188 с.
45. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. Навч. посіб. - К.: "Каравела", 2003. - 432 с.
46. Управління фінансовою санацією підприємства [текст] : підручник. / Т. А. Говорушко, І. В. Дем'яненко, К. В. Багацька [та ін.] за заг. ред. Т. А. Говорушко - К. : «Центр учбової літератури», 2013. - 400 с.
47. Фінанси : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. - 2-ге вид. переробл. і допов. - К. : Знання, 2012. - 687 с.
48. Шушкова Ю.В. Фінансова стійкість підприємства у контексті антикризового управління / Ю.В. Шушкова, І.Р. Оліферович, М.С. Павлішак // Економіка. Фінанси. Право. - 2018. - № 3/1. - С. 32-36.
49. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств: Навч. посіб. - К.: Знання, 2011. - 341 с.

Електронні ресурси:

www.nbu.gov.ua	Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського
http://econa.at.ua/	Збірник електронних праць «Економічний план»
http://www.kmu.gov.ua/	Урядовий портал
http://www.rada.gov.ua/	Верховна рада України
http://www.ukrstat.gov.ua/	Державна служба статистики України
http://www.me.gov.ua/	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Фінансовий менеджмент як підсистема управління підприємством, його функції.
2. Стратегічний та оперативно-тактичний фінансовий менеджмент.
3. Прийоми фінансового менеджменту, їх характеристика.
4. Сутність, зміст та мета фінансового менеджменту.
5. Необхідність та значення вартості грошей у часі. Вплив інфляції на вартість грошей.
6. Зміст і завдання управління прибутком на підприємстві. Фактори, що впливають на формування прибутку від реалізації продукції.
7. Сутність і завдання управління формуванням та розподілом прибутку на підприємстві. Вплив на розподіл прибутку системи оподаткування.
8. Політика максимізації прибутку підприємства. Операційний ліверидж.
9. Використання поділу витрат на змінні та умовно-постійні в управлінні фінансами.
10. Управління розподілом і використанням чистого прибутку підприємства. Політика розвитку та дивідендна політика підприємства.
11. Сутність капіталу підприємства. Власний, позичений і залучений капітал.
12. Вартість капіталу, його оцінка. Фінансовий ризик (ліверідж).
13. Комбінований ефект операційного та фінансового ліверіджу (загальний ліверидж).
14. Структура капіталу та фактори, що впливають на структуру капіталу. Оптимізація фінансової структури капіталу.
15. Політика управління оборотними активами на підприємстві.
16. Управління матеріально-виробничими запасами на підприємстві.
17. Дебіторська заборгованість. Способи управління дебіторською заборгованістю.
18. Управління грошовими коштами підприємства.
19. Управління джерелами формування оборотного капіталу (фінансування оборотного капіталу).
20. Використання позичкового капіталу. Формування кредиторської заборгованості. Управління кредиторською заборгованістю.
21. Форми реальних інвестицій та особливості управління ними.
22. Види інвестиційних проєктів та вимоги до їх розробки.
23. Принципи та методи оцінки ефективності інвестиційних проєктів.
24. Форми фінансових інвестицій та особливості управління ними.
25. Формування портфелю фінансових інвестицій та управління ним.
26. Управління джерелами фінансування капіталовкладень. Амортизаційна політика підприємства.
27. Системи і методи фінансового аналізу в управлінні фінансами підприємств.
28. Горизонтальний (або трендовий) фінансовий аналіз на підприємстві, його сутність.
29. Вертикальний (або структурний) фінансовий аналіз на підприємстві, його сутність.
30. Порівняльний фінансовий аналіз на підприємстві, його сутність.
31. Аналіз фінансових коефіцієнтів в системі фінансового аналізу на підприємстві.
32. Оцінка фінансової сталості підприємства. Визначення коефіцієнтів.
33. Оцінка платоспроможності (ліквідності) підприємства. Визначення коефіцієнтів.
34. Оцінка оборотності оборотних активів підприємства. Визначення коефіцієнтів.
35. Оцінка оборотності капіталу підприємства. Визначення коефіцієнтів.
36. Оцінка рентабельності (прибутковості) підприємства. Визначення коефіцієнтів.
37. Інтегральний фінансовий аналіз на підприємстві. Модель (формула) Дюпона.
38. Фінансове планування і прогнозування на підприємстві як умова прийняття управлінських рішень.
39. Система поточного планування фінансової діяльності на підприємстві. Баланс доходів і видатків промислового підприємства.
40. Система прогнозування фінансової діяльності підприємства. Фінансова стратегія підприємства.

41. Система оперативного планування фінансової діяльності на підприємстві. Поняття бюджетування. Класифікація основних видів бюджетів.
42. Сутність, види і процедури банкрутства підприємств.
43. Фінансова санація підприємств, її економічний зміст та порядок проведення.
44. Економіко-правові аспекти фінансової санації та банкрутства підприємств.
45. Фінансові джерела санації підприємств.
46. Поняття грошових потоків та характеристика їх видів.
47. Принципи управління грошовими потоками підприємства.
48. Методи (прямі і непрямі) підготовки звітності про рух грошових коштів на підприємстві.
49. Етапи управління грошовими потоками підприємства, їх характеристика.
50. Розробка плану надходження і витрачання грошових коштів на підприємстві (платіжного календаря).
51. Класифікація фінансових ризиків. Допустимий рівень ризику.
52. Способи оцінки рівня ризику. Ідентифікація ризику. Кількісна оцінка ризику.
53. Стратегія і тактика управління ризиком.
54. Поняття і фінансова оцінка банкрутства. Методи прогнозування банкрутства підприємства.
55. Антикризове управління підприємством при загрозі банкрутства.
56. Система експрес-діагностики банкрутства підприємств.
57. Система фундаментальної діагностики банкрутства підприємств.
58. Внутрішні механізми фінансової стабілізації підприємств.
59. Політика підприємства щодо залучення позикового капіталу.
60. Оцінка вартості окремих елементів позикового капіталу.
61. Управління залученням банківського кредиту.
62. Управління фінансовим лізингом.
63. Управління залученням товарного (комерційного) кредиту.
64. Методи відображення у фінансовій звітності підприємств реальної вартості запасів.